

Економіка природокористування

УДК 338.48:330.15:504:338.242

О.І. Гулич

Концептуальна модель екологічно збалансованого рекреаційного природокористування та ринкові механізми: шляхи інтеграції

Обґрунтовано концептуальні засади екологічно збалансованого рекреаційного природокористування, подано характеристику основних елементів концептуальної моделі функціонування ринкових механізмів у сфері рекреаційного природокористування: правових основ, відносин власності та прав користування природними рекреаційними ресурсам, нормативного та адміністративного регулювання, використання фінансово-економічних інструментів та стимулювання раціонального рекреаційного природокористування, забезпечення регіональних інтересів при використанні природних рекреаційних ресурсів. Запропоновано шляхи та інструменти реалізації концептуальної моделі екологічно збалансованого рекреаційного природокористування.

Ключові слова: екологічно збалансоване рекреаційне природокористування, концептуальна модель, ринкові механізми, інструменти регулювання рекреаційного природокористування, стимулювання раціонального природокористування, регіональні інтереси.

Природні рекреаційні ресурси становлять важливий сегмент природно-ресурсного потенціалу держави і вирізняються видовою різноманітністю, поліфункціональністю, порівняно кращими якісними характеристиками, що зумовлює підвищений інтерес до них з боку потенційних користувачів і споживачів цих ресурсів, а відтак – і відповідних наукових досліджень у сфері рекреаційного природокористування.

Наукова проблематика рекреаційного природокористування різноаспектна, і її достатньо широко та ґрунтовно опрацьовували вітчизняні та зарубіжні вчені М.В. Багров, І.В. Бережна, О.О. Бейдик, Ю.О. Веденін, Л.С. Гринів, П.В. Гудзь, М.І. Долішній, В.К. Євдокименко, В.С. Кравців, М.С. Мироненко, В.С. Преображенський, М.Ф. Реймерс, Н.В. Фоменко, С.К. Харічков, Л.М. Черчик та ін.

В сучасних умовах розвитку економічних відносин вирішення актуальних проблем вдосконалення і раціоналізації практичних аспектів рекреаційного природокористування потребує нових наукових підходів і ефективних рішень. Часткові і непослідовні кроки на шляху реформування економічного механізму рекреаційного природокористування не дали і не можуть дати бажаного результату – необхідний комплексний і зважений підхід до імплементації ринкових механізмів у сферу природокористування.

Саме тому ми здійснили спробу розроблення концептуальної моделі екологічно збалансованого рекреаційного природокористування, яка визначає засади модернізації ринкових механізмів у сфері раціонального і ефективного використання природних рекреаційних ресурсів, їх охорони і збереження. Основу моделі складають блоки, які охоплюють ключові проблемні питання і шляхи їх вирішення у сфері рекреаційного природокористування: правові основи, відносини власності та права користування, нормативне і адміністративне

регулювання, фінансово-кредитні механізми та механізми стимулювання, забезпечення регіональних інтересів.

Правові основи рекреаційного природокористування. Зростання попиту на рекреаційні послуги з використанням природних рекреаційних ресурсів спонукає до виникнення і прагнення реалізувати бажання володіння цими ресурсами або ж набуття права розпоряджання ними, що дає можливість власникові чи розпорядникові привласнювати порівняно вищу рекреаційну ренту. За такого стану справ практична відсутність правових норм регулювання використання природних ресурсів (ландшафтних, водних, лісових, земель природно-заповідного фонду тощо) як рекреаційних неминує веде до їх неефективної та надмірної експлуатації, погіршення їх рекреаційних властивостей і якісних характеристик.

На сьогодні рекреаційні ресурси (мінеральні підземні лікувальні води, пляжі, водні рекреаційні об'єкти, лісові рекреаційні зони, зони стаціонарної і регульованої рекреації об'єктів природно-заповідного фонду тощо) виділяються як об'єкти правового регулювання у земельному, водному, лісовому законодавстві, законодавстві про надра та природно-заповідний фонд України в частині необхідності врахування їх рекреаційної специфіки – екологічного захисту та встановлення певних обмежень щодо використання. Необхідно зазначити, що стосовно рекреаційних ресурсів природноресурсне право не виокремлене, як приміром для інших природних ресурсів (земельних, лісових, водних, мінерально-сировинних тощо). Практично відсутні положення, що зобов'язують до врахування оздоровчих і рекреаційних особливостей природних рекреаційних ресурсів у процесах нормування їх використання, встановлення плати за користування, а також при визначенні грошового еквівалента розміру збитків, завданих внаслідок порушення природоохоронного законодавства.

Для забезпечення правових основ регулювання використання природних рекреаційних ресурсів у спеціальному природноресурсному законодавстві (земельному, лісовому, водному, про надра) варто виділити окремі розділи щодо рекреаційних ресурсів.

Відносини власності та прав користування природними рекреаційними ресурсами. Відносини власності у рекреаційному природокористуванні мають специфіку в силу дії певних чинників на процеси регулювання цих відносин: кількісно і якісно рекреаційні ресурси створені природою без трудової участі людини та суспільних витрат і загалом повинні бути загальнонародною власністю; основні природні рекреаційні об'єкти є фізично нерухомими і просторово не переміщуються; їх просторові межі не можна поширити шляхом відтворення або важко відтворювати.

Відносини власності на природний та неприродний капітал характеризуються та виражаються через систему привласнення. В межах певної території одночасно можуть бути різні види об'єктів природного капіталу різноманітних форм та прав власності на них. Такий стан диктує необхідність чіткої фіксації присвоєння певних об'єктів природного капіталу в натуральному (територіальні кордони та об'єми вилучення, забруднення або охорони, відновлення та відтворення) та у вартісному вираженні.

При передачі об'єктів природного капіталу в користування особливо важливо визначити, які природні рекреаційні ресурси можуть найефективніше використовуватися у межах державної власності, а які – недержавної.

У умовах розвитку ринкових структур усі економічні відносини між державою та підприємцями, юридичними та фізичними особами повинні здійснюватися на

основі системи договірних відносин [3]. Практичною основою реалізації відносин власності на об'єкти природного капіталу є угоди природокористування.

Реформування відносин власності у рекреаційному природокористуванні має тісно пов'язуватися із забезпеченням вимог екологічної безпеки природокористування та з соціальною ефективністю використання рекреаційних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища.

Реформування відносин власності на природні ресурси теоретично і практично стикається з численними системними проблемами у зв'язку з відсутністю комплексності у змінах природноресурсного законодавства щодо впровадження приватних ініціатив стосовно володіння, користування та розпоряджання природними ресурсами. При цьому впровадження приватної власності на природні ресурси вважається за дочасне [4, с. 261].

Стосовно рекреаційних ресурсів ця теза має особливе застереження: оскільки вони служать безпосередньому відтворенню людського потенціалу, щодо них має забезпечуватися право рівного доступу для використання їх в оздоровчих цілях. Для забезпечення реалізації права рівного доступу до природних рекреаційних ресурсів усіх користувачів необхідно встановити пріоритет державної (загальнонародної) власності на них.

Юридичні та економічні відносини власності на об'єкти природного капіталу, який стає основою розвитку рекреації в регіонах, потребують подальшого теоретичного і практичного розвитку та удосконалення, оскільки в цивільному, земельному, водному, лісовому та інших спеціальних законодавствах подаються лише загальні положення щодо використання природних ресурсів без поправки на використання їх як рекреаційних.

Практично відсутнє необхідне інституційне середовище щодо реалізації відносин власності на об'єкти природного капіталу, в тому числі рекреаційного. Багато проблем залишається не вирішеними щодо економічних та організаційних механізмів використання природних ресурсів, що перебувають у певних формах власності. Необхідно активніше розвивати інституційне забезпечення ринкових перетворень у природно-ресурсному секторі економіки регіону, яке повинно охоплювати весь спектр відносин, пов'язаних із володінням, використанням та охороною об'єктів природного рекреаційного потенціалу.

Розроблення нормативно-правових регламентів володіння, використання і охорони природних рекреаційних ресурсів у частині встановлення чіткого розмежування прав власності і визначення умов володіння, розпоряджання і використання природних рекреаційних ресурсів, методичного забезпечення нормування, оцінювання природних рекреаційних ресурсів та визначення розмірів збитків завданих внаслідок порушення природоохоронного законодавства, механізмів їх відшкодування дасть можливість доповнити природноресурсне право, а також забезпечити правову основу використання й охорони кращих за властивостями та якістю ландшафтних, лісових, водних та інших природних рекреаційних ресурсів.

Нормативне та адміністративне регулювання використання природних рекреаційних ресурсів. Основою нормування використання природних рекреаційних ресурсів є рекреаційне навантаження, рекреаційна місткість та екологічна пропозиція природних рекреаційних ресурсів.

Рекреаційне навантаження характеризує ступінь використання окремих рекреаційних територій та є одним з основних критеріїв їх функціонального зонування, визначення об'ємів рекреаційного благоустрою тощо. Рекреаційне навантаження є вихідним параметром для обрахунку рекреаційної місткості

територій та окремих рекреаційних і туристичних центрів. Екологічна пропозиція природних рекреаційних ресурсів – це гранична екологічна місткість екосистеми рекреаційного типу (параметри рекреаційного природокористування), в межах яких не відбувається порушення стійкого стаціонарного стану екосистеми.

Нормативно-правове регулювання використання природних рекреаційних ресурсів носить вибірковий характер і частково розроблене лише для природних лікувальних ресурсів і курортних територій. Так, Закон України «Про курорти» встановлює спеціальний режим, який передбачає особливі природоохоронні умови, що в правовому режимі забезпечується через встановлення меж та режиму округів і зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони, визначення системи органів, відповідальних за експлуатацію природних лікувальних ресурсів, регулювання питань землекористування у межах курортів, ведення будівництва, діяльності промислових підприємств, об'єктів інфраструктури та низки інших питань.

Передбачається ведення Державного кадастру природних територій курортів України та Державного кадастру природних лікувальних ресурсів, які мають містити певні нормативні дані щодо рекреаційних ресурсів (відомостей про площу, запаси природних лікувальних ресурсів, якісні характеристики, їх лікувальну, профілактичну, реабілітаційну, природоохоронну, наукову, рекреаційну та іншу цінність, а також можливі обсяги, способи та режими їх використання тощо). На превеликий жаль, майже за десятиліття (з 2001 р.) жоден із зазначених кадастрів не створено.

Певні нормативно-адміністративні положення містяться у законодавстві, що регулює використання об'єктів природно-заповідного фонду в рекреаційних цілях (зон регульованої і стаціонарної рекреації). Що стосується інших природних рекреаційних ресурсів, то спеціальне нормативно-правове регулювання їх використання практично відсутнє і здійснюється на загальних підставах.

Нормативно-правовою основою економічного розвитку рекреаційних територій має виступати їх еколого-економічна місткість: обсяги вилучення рекреаційних ресурсів не повинні перевищувати порогові значення, за якими настає порушення екосистемної цілісності; а сумарний антропогенний вплив на рекреаційні ландшафти не має перевищувати граничні значення, за якими розпочинається деградація екосистем.

За наявності в регіоні рекреаційних територій з режимом особливого природокористування контроль стану навколишнього природного середовища потребує підвищеної уваги. На таких територіях мають встановлюватися жорсткіші нормативи та обмеження господарської діяльності.

Рекреаційна сфера, яка вимагає посиленого еколого-економічного моніторингу, повинна використовувати єдину систему нормування рекреаційного природокористування. У найближчій перспективі на перший план виходять проблеми перегляду нормативів використання рекреаційних територій та окремих видів природних рекреаційних ресурсів, які б враховували еколого-економічну місткість рекреаційних територій, екосистемну цілісність та граничні порогові значення вилучення природних рекреаційних ресурсів.

Встановлення дозволів, лімітів, квот, ліцензування, екологічне страхування, екологічний аудит як системи непрямих регуляторів якості навколишнього середовища для рекреаційних ресурсів мають виняткове значення. Усі ці регулятори торкаються майнових інтересів природокористувачів і мають сприяти оптимізації залежності між економічною вигодою і дотриманням екологічних вимог. Тому при видачі дозволів на використання природних рекреаційних

ресурсів ліміти і квоти їх використання необхідно встановлювати із врахуванням екологічних можливостей та рекреаційної місткості території.

Необхідно також відкоригувати адміністративні платежі та штрафи за порушення природоохоронного законодавства та закласти у них реальні вартісні еквіваленти завданих збитків внаслідок порушення природоохоронного законодавства з поправкою на рекреаційну та оздоровчу цінність ресурсу.

Фінансово-економічні інструменти регулювання рекреаційного природокористування. Порядок справляння плати за землі оздоровчого і рекреаційного призначення та нормативи плати регулюють Закон України «Про плату за землю» [5] та інші нормативно-правові акти [6–8]. Плата справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки земель.

Порядок справляння плати за користування надрами для видобування мінеральних підземних вод та нормативи плати регулює Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 3 червня 2008 р. №309-VI [9-12].

Починаючи з 2008 р., діють відкориговані нормативи платежів за користування надрами для видобування корисних копалин, у тому числі стосовно мінеральних підземних вод. Незважаючи на те, що базові нормативи плати за користування надрами для видобування мінеральних підземних вод були збільшені, вони є заниженими (особливо при промисловому розливі мінеральних вод), оскільки розраховувалися без урахування їх вартості як природного капіталу.

Платежі за природні рекреаційні ресурси у вигляді плати за право користування природними ресурсами, а також плати на відтворення та охорону рекреаційного ресурсу фактично не несуть у собі ресурсозберігаючої функції.

У спектрі політики регулювання земельних відносин щодо земель несільськогосподарського призначення (у тому числі рекреаційних земель) першочергового значення набуває проблема платежів та фіскальної складової. Передувати ж цьому процесу має обґрунтування методичних засад грошової оцінки цих земель. Інформація про реальну їх вартість дає можливість максимально ефективно диференціювати ставки платежів і орендної плати, тим самим сприяючи вилученню рекреаційної ренти.

Основою грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення є капіталізований рентний дохід, який визначається відповідно до функціонального використання і місця розташування рекреаційних об'єктів.

Актуальність грошової оцінки на сучасному етапі ринкових перетворень в Україні зростає, оскільки вона стала одним із ключових елементів реалізації державної політики оподаткування та ціноутворення. Особливо важливою оцінка природних рекреаційних ресурсів є при продажу та зміні користувача окремих рекреаційних об'єктів, адже від неї залежить підвищення надходжень до регіональних та місцевих бюджетів.

Інформаційною основою для експертної грошової оцінки земельних ділянок несільськогосподарського призначення, на яких можуть знаходитись об'єкти нерухомого майна, законсервовані рекреаційні об'єкти тощо, є відомості Державного земельного кадастру.

Поряд із Державним земельним кадастром сьогодні в Україні створюється система державних кадастрів природних ресурсів. У цій системі об'єктами кадастру природних ресурсів є навколишнє природне середовище, ландшафти та рекреаційні комплекси, території та об'єкти природно-заповідного фонду України, рекреаційні території та об'єкти, визначені відповідно до законодавства

України. Особливо важливою є інформація про унікальні рекреаційні ресурси та об'єкти, які можуть перебувати на окремому обліку. Такі кадастри доцільно створювати та вести також і в регіональному розрізі.

Важливість ведення таких кадастрів є очевидною, оскільки кадастрова оцінка рекреаційних ресурсів є основою встановлення нормативів плати за їх використання.

Прийняття оновленого Державного земельного кадастру та розроблення державних кадастрів природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів та регіональних кадастрів природних рекреаційних ресурсів сприятиме оцінці та обліку природних лікувальних і рекреаційних ресурсів та стане правовою основою й інформаційною базою у процесі прийняття управлінських рішень державними органами управління та органами самоврядування.

Необхідно переглянути підходи до встановлення та нормативи плати за використання рекреаційних ресурсів, оскільки низькі рівні платежів за природні рекреаційні ресурси, що стягуються, не стимулюють їх раціонального використання, а також не компенсують витрат держави, необхідних для оптимального відтворення та охорони цих ресурсів, забезпечення екологічної безпеки на рекреаційних територіях. Платежі за природні рекреаційні ресурси у вигляді плати за право користування природними ресурсами, а також плати на відтворення та охорону рекреаційного ресурсу мають містити ресурсозберігаючу складову, в основу якої необхідно покласти екосистемну вартість, яка найповніше і найоптимальніше відображає споживчу вартість рекреаційного ресурсу у грошовому виразі.

Встановлення реальної ціни на природні рекреаційні ресурси та видатків на їх охорону і відтворення стимулюватиме їх раціональне використання і охорону, становитиме основу для збільшення надходжень до державного і місцевих бюджетів за їх використання і розпорядження.

Стимулювання раціонального рекреаційного природокористування.

У сфері рекреаційного природокористування використовуються певні важелі стимулювання, проте, ця система ще далека від досконалості, передусім через незавершеність трансформаційних процесів у відносинах власності, відсутність дієвих економічних механізмів раціонального рекреаційного природокористування, відповідного інституційного середовища.

Процеси еколого-економічного стимулювання розвитку рекреаційних територій повинні спиратися на дві групи методів: позитивної мотивації та негативної мотивації. Такі методи на практиці є заходами зацікавленості та заходами відповідальності.

Окремими інструментами еколого-економічного стимулювання є пільгове оподаткування, пільги зі сплати ресурсних платежів, відповідна цінова система, кредитні механізми, амортизаційна політика, система фондів охорони та відтворення природних рекреаційних ресурсів, пільгове фінансування заходів щодо забезпечення раціонального рекреаційного природокористування.

У межах рекреаційних територій та заповідних зон перспективними важелями управління при оподаткуванні як суб'єктів рекреаційної діяльності, так і суб'єктів виробничої діяльності, наявних у рекреаційних зонах, є важелі податкового стимулювання раціонального природокористування, зокрема: звільнення від оподаткування сум пожертв на екологічні потреби рекреаційних та заповідних зон; зниження податків при інвестуванні у виробництво екологічно чистої та екологічно сприятливої продукції; податків на прибуток для інвестицій в обладнання для охорони навколишнього природного середовища; звільнення

на певний період від екологічних платежів підприємств, що реалізують програми скорочення понаднормативних шкідливих викидів.

Рекреаційна діяльність у певних регіонах є пріоритетною, тому важливим важелем стимулювання раціонального природокористування та природоохоронної діяльності є фінансово-кредитний механізм, який має включати: пільгове кредитування природоохоронних заходів; позики зі зменшеною відсотковою ставкою; субсидії, що виплачуються підприємствам-забруднювачам за зменшення викидів (скидів); інвестиційні субвенції регіонам із пріоритетним розвитком рекреації на природоохоронні цілі на безвідсотковій основі.

Політика пільгового кредитування здійснюється за рахунок надання пільгових кредитів на природоохоронні цілі з бюджету, а також за рахунок залучення банківських кредитів. Разом з тим, на сьогодні практично не діють інструменти пільгового кредитування природоохоронних заходів на рекреаційних територіях, не практикується надання державою субвенцій регіонам із пріоритетним розвитком рекреації на природоохоронні цілі.

Найближчим часом необхідно впровадити шляхом внесення змін до податкового законодавства систему стимулювання охорони та раціонального використання природних рекреаційних ресурсів, виходячи з особливостей використання рекреаційних територій, їх ефективного функціонування, з метою підвищення конкурентноздатності рекреаційної сфери держави і регіонів.

Доцільно також вирішити питання щодо формування спеціальних фондів бюджетів та позабюджетних джерел фінансування розвитку курортів і рекреаційних територій та розробити порядок їх цільового використання.

Регіональні інтереси при використанні природних рекреаційних ресурсів.

Повноваження регіонів щодо розпоряджання природними рекреаційними ресурсами реалізуються фактично лише стосовно ресурсів місцевого значення. Повноваження стосовно природних рекреаційних ресурсів загальнодержавного значення, приміром бальнеологічних, обмежуються встановленням зон охорони (гірничо-охоронних зон) на місцевості, відводом земельних ділянок для об'єктів, які експлуатують цей ресурс, погодженнями на розміщення підприємств, установ та інших об'єктів, діяльність котрих пов'язана з використанням бальнеологічного ресурсу, наглядом та обмеженням, тимчасовою забороною чи припиненням діяльності підприємств, установ, організацій, в разі порушення ними правового режиму округів санітарної (гірничо-санітарної) охорони курорту, природоохоронного законодавства загалом.

У регіонах пріоритетного розвитку рекреації бюджетне наповнення за рахунок плати за природні рекреаційні ресурси здійснюється лише за ресурси місцевого значення і є незначним, особливо у порівнянні з потребами на проведення природоохоронних заходів.

Регіони, які володіють значними природними рекреаційними ресурсами, часто не лише не мають від цього вигоди, але й несуть відчутні збитки через встановлені обмеження на допустимі види господарської діяльності при практично несуттєвих надходженнях у місцевий бюджет від плати за природні рекреаційні ресурси місцевого значення.

Посилення ролі економічних методів управління та зростання значення правових норм та правил у вирішенні проблем охорони навколишнього середовища у рекреаційних зонах не завжди сприяє підвищенню зацікавленості регіонів і підприємств у проведенні природоохоронних заходів і більш раціональному використанні природних рекреаційних ресурсів.

У регіонах пріоритетного розвитку рекреації реформування бюджетної системи має відбуватися у напрямку підвищення ефективності функціонування галузі, сприяти вдосконаленню загального управління видатками на розвиток рекреації та удосконалення системи обліку доходів та видатків від розвитку сфери рекреації.

З метою підвищення ролі регіонів у забезпеченні ефективного використання природних рекреаційних ресурсів доцільно:

- Запровадити цільове зарахування надходжень від зборів за використання природних рекреаційних ресурсів до спеціальних фондів бюджетів.
- Підвищити частку відрахувань ресурсних платежів до місцевих бюджетів.
- Розробити механізми залучення позабюджетних джерел фінансування для розвитку рекреаційних територій.
- Надати органам місцевого самоврядування право запроваджувати додаткові види платежів та зборів за використання рекреаційних ресурсів.
- Забезпечити розробку комплексних програм раціонального природокористування в рекреаційних регіонах, спрямованих на стабілізацію та покращання стану навколишнього природного середовища, раціональніше використання природних рекреаційних ресурсів.

Розширення повноважень регіональних органів управління та органів місцевого самоврядування щодо права встановлення додаткових зборів і платежів за природні рекреаційні ресурси, а також збільшення частки відрахувань за природноресурсні платежі у регіональні і місцеві природоохоронні фонди сприятиме підвищенню ролі регіонів в управлінні курортно-рекреаційною сферою, їх зацікавленості у раціональному використанні, охороні та відтворенні природних рекреаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні : [наукове видання] / Ю. Ф. Дехтяренко, М. Г. Лихогруд, Ю. М. Манцевич, Ю. М. Палеха. – К., 2002. – 246 с.
2. Черчик Л. М. Формування ринкових відносин у рекреаційному природокористуванні. Монографія. – Луцьк: ЛДТУ, 2006. – 352 с.
3. Мартиненко А. Н. Отношения реализации форм и прав собственности в природопользовании / А. Н. Мартиненко, С. К. Харичков ; НАН Украины. Ин-т проблем рынка и экономико-экологических исследований. – Одесса, 2008. – 214 с.
4. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : Кондор, 2010. – 465 с.
5. Закон України «Про плату за землю» від 03.07.1992 р. №2535-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок» від 11.10.2002 р. №1531. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Наказ Держкомзему та ін. «Про порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» від 27.01.2006 р. №18/15/21/11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Наказ Держкомзему та ін. «Про порядок нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель у межах населених

- пунктів)» від 27.01.2006 р. №19/16/22/11/17/12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 03.06.2008р. №309-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
 10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження нормативів плати за користування надрами для видобутку мінеральних підземних вод» від 07.03.2000р. №456. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо справляння платежів за користування надрами для видобування корисних копалин» від 26.03.2008 р. №264. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
 12. Наказ Мінприроди, Мінфіну, ДПА, Мінпраці України «Про внесення змін та доповнень до Інструкції про порядок обчислення і справляння платежів за користування надрами для видобування корисних копалин» № 51/128/307/128 від 13.06.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Гулич О.І. Концептуальная модель экологически сбалансированного рекреационного природопользования и рыночные механизмы: пути интеграции.

Обоснованы концептуальные принципы экологически сбалансированного рекреационного природопользования, подана характеристика основных элементов концептуальной модели функционирования рыночных механизмов в сфере рекреационного природопользования: правовых основ, отношений собственности и прав пользования природными рекреационными ресурсами, нормативного и административного регулирования, использования финансово-экономических инструментов и стимулирования рационального рекреационного природопользования, обеспечения региональных интересов при использовании природных рекреационных ресурсов. Предложены пути и инструменты реализации концептуальной модели экологически сбалансированного рекреационного природопользования.

Ключевые слова: экологичный сбалансированное рекреационное природопользование, концептуальная модель, рыночные механизмы, инструменты регулирования рекреационного природопользования, стимулирование рационального природопользования, региональные интересы.

Hulych O.I. Conceptual Model of Ecologically Balanced Recreational Nature Management and Market Mechanisms: Ways of Integration.

Conceptual principles of ecologically balanced recreational nature management are substantiated, the description of basic elements of conceptual model of market mechanisms functioning in the sphere of recreational nature management, in particular legal frameworks, property relations and rights to use natural recreational resources, normative and administrative adjustment, use of financial and economic instruments, stimulation of rational recreational nature management and maintenance of regional interests in nature management is presented. Ways and instruments of realization of conceptual model of ecologically balanced recreational nature management is offered.

Key words: recreational nature management, conceptual model, market mechanisms, instruments of adjustment of recreational nature management, stimulation of rational nature management, regional interests.

Надійшло 20.09.2010 р.